

KOLOZSI ORSOLYA

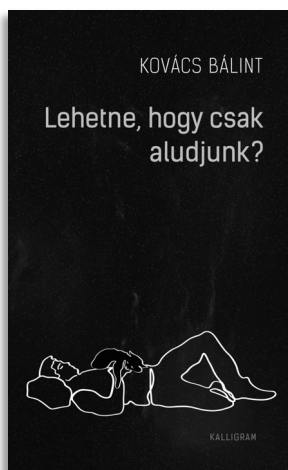
A teher a másik ember

KOVÁCS BÁLINT:
LEHETNE, HOGY CSAK ALUDJUNK?

Egy első kötet mindig izgalmas kaland, hiszen gyakran megfigyelhetők benne azok az útkeresések, technikai próbálkozások, melyek magát az írói műhelyt, mesterséget is közelebb hozhatják az olvasóhoz. A Junior Prima-díjas kulturális újságíró Kovács Bálint debütökötétén is észrevehető némi egyenetlenség, annak ellenére is, hogy viszonylag kiforrott hangú könyv, egy-két kísérletezőbb novellától eltekintve (*Ablak, Ha csak ennyi*) már egységes hangon szól, ráadásul a hasonló lelki alkatú hősök tematikusan is összekapcsolják az egyes szövegeket. A szereplők ugyanis, legyenek férfiak, nők, gazdagok, szegények, fiatalok vagy középkorúak, hasonlóak abban, hogy nehezen kommunikálnak, és az átlagnál jóval többet szoronganak. Főként városi emberek, akik tömegben élnek, mégis (vagy éppen ezért) rendkívül magányosak, képtelenek kapcsolódni a többiekhez. Bár a huszonnégy írás felvet divatos és nagyon is aktuális témákat; a homoszexualitás, az eutanázia, a világvége-jóslatok egyike sem veszi át az uralmat a teljes kötet felett, melynek legfontosabb témája egyértelműen az elszigeteltség és a magány.

Már a könyv felütése, az egyik mottó („minden a legkevésbé rendben”) is utal erre az elvesztett, társtalan állapotra, mely megkeseríti az egyes szereplők életét. A novellák hőseinek egy része azért képtelen a kapcsolódásra, mert nem pontosan érti és ismeri, így használni sem tudja azt a kommunikációt (legyen az verbális vagy nonverbális), mely az embereket összekötő elsődleges csatornának tűnik. A *Mellkas* című írás elbeszélője például kifejezett megkönnyebbülést érez, amikor nem kell részt vennie ezekben, a szá-

Pesti Kalligram
Budapest, 2021
272 oldal, 3990 Ft

mára kiismerhetetlen szabályok szerint zajló interakciókban: „Ilyenkor végre nem kellett azon gondolkoznia, ki hogyan érti, amit mond, és miért nem úgy, ahogyan ő gondolta, és amit ő mond, azt miért nem érti senki, mert ilyenkor minden tényleg csak azt jelentette, amit jelentett, nem kellett érteni semmit.” Ugyanezt éli át egy másik szereplő röviddel vágyott halála előtt: „Azt érezte, hogy most először nem fél. Nem fél attól, hogy emberek között kell lennie, hogy napról napra, percről percre újra meg kell találnia a hangot az őt körülvevő tömeggel, ami viszont soha, soha nem fog sikerülni” (*Van Kiút Alapítvány*). Ennek a hőstípusnak nagyon szélsőséges, antiszociális képviselője egyenesen bunkerbe zárkózik, hogy elkerülje a másik embert, és a számára kényelmetlen és extrém szorongást jelentő interakciókat. A világ végének eljövételét tapasztalva csak akkor nyugszik meg igazán, mikor ráébred, hogy körülötte valószínűleg mindenki elpusztult: „Többé már semmilyen lehetőség nem jöhetett számításba arra, hogy ha ugyan maradtak még, a túlélők felvegyék egymással a kapcsolatot. Hála a jó égnek” (*A másik ember*). Ebben a szövegben egyébként Jean Paul Sartre *Zárt tárgyalás* című drámája is előkerül (a névtelen főhős olvassa), és a címmel kiegészítve nem lehet nem felidézni a francia mű híres mondatát, mely szerint „a pokol a másik ember.” Ennek értelmében a másik tekintete egyfajta ellenőrző-hatalmi funkciót képvisel, ebből fakad az ember szégyen-élménye is (mely igen gyakori tapasztalat Kovács Bálint hőseinél). A másik ember a társadalom ítélőszéke, az egyént „rabszító”, megkerülhetetlen tényező. A *másik* ebben a kötetben szinte mindig szenvedés, teher és félelem forrása, mert mindenki a maga módján meg szeretne felelni annak a képnek, melyet szerinte a társadalom elvár tőle. Van, aki egész életében képtelen nemet mondani (*Nem*), van, aki a tökéletes feleség képeinek kíván megfelelni (*Őrizd*), és olyan is, aki paradox módon elbrabálásának napjaiban a legboldogabb, mert akkor végre nem kell kiszolgáltatnia másokat, nem kell a többiek elvárásai szerint élnie (*Rabság*). Szinte minden novella hőse a külső elvárások nyomasztó terhe alatt fulladozik, ebből adódó szorongását pedig nem is képes oldani (ismét egy paradoxon), mert ehhez a másokra lenne szüksége, aki éppen ezeknek az elvárásoknak a képviselője. A család, a feleség, a szülők, a kocsmákos közönsége, az éjszaka hazacipelt nő egyaránt lehetnek ezeknek az elvárásoknak a képviselői, de soha nem alkalmasak arra, hogy a szorongást csökkentsék, valódi támaszt nyújtsanak. Nem azért, mert elviselhetetlenek, rosszindulatúak vagy gonoszak, hanem azért, mert ez a kapcsolatok alapvető működés módja, a magányosság szükségszerű és elkerülhetetlen, legalábbis Kovács Bálint univerzumában. Nem tragikus az alaphangvétel, sokkal inkább valamiféle rezignált beletörődés árad a sorokból; a szereplők sem kiemelkedő, hanem egészen hétköznapi figurák, napjaink társadalmának tipikus alakjai, akik bár nem visznek véghez nagy tetteket, mégis

heroikus küzdelmet folytatnak saját életükben. Többségében láthatatlan alakok, de nem jelentéktelenek, hiszen ők a társadalom többsége, az úgynevezett nagy átlag.

Mivel a kommunikációval problémáik vannak, befelé élnek, saját gondolataik teszik ki életük nagy részét, az egyes szövegek elbeszélői gyakorta onnipotens narrátorok, akik minden apró rezdülésről, gondolatról, érzésről beszámolnak. A külső történések helyett a belső terep válik meghatározóvá, ezekről a „belső terekről” pedig nagyon is plasztikus képet festenek az egyes szövegek. Kevés párbeszéd, kevés interakció, egy-egy kimerevített élethelyzet, melyből az egész élet bomlik ki, kiválóan strukturált, legtöbbször jó tempójú, sűrített szövegek sorakoznak a kötetben. Tudatos és kigondolt szerkesztés jellemzi a legtöbb szöveget, s bár történnek kísérletek a klasszikus novella műfajából történő kilépésre (ilyen például a *Ha csak ennyi* monológformája), a legtöbb esetben a hagyományos kereteket megtartva születnek az írások. Néhol annyira megkomponált a szöveg, hogy szinte már túlzásnak tűnik a csavar, vagy ahogyan összefutnak a szálak a végén, ilyen például a *Csak miatta* című szöveg, melynek lezárása talán túlságosan is didaktikus, vagy a *Légvár*, mely egy nagyon jó alapötlet némileg gyengébb kivitelezése, túlírt befejezéssel. Kovács Bálint erőssége a szorongás, a félelem, az elveszettség, a magány és a különböző egzisztenciális válságok megidézése, a tudatban zajló folyamatok részletes ábrázolása, a szereplőket körülvevő tér atmoszférájának bemutatása. A *Lehetne, hogy csak aludjunk?* lapjain korunk „hősei” bukkannak fel, egytől egyig szorongó, magányos figurák, multicégeknek robotoló, vagy házimunkába beleőszült emberek, akik beleszoktak és beletörődtek a szégyenbe, a kényelmetlenségbe, abba, hogy nem lelik a helyüket a világban – mindannyiunk nagyon közeli ismerősei.